

остроумие надъ запаса отъ своитѣ собствени или засти думи, безъ да се стѣснява отъ езиковитѣ закони, защото творческиятъ духъ на езика е въплотенъ въ народа; 2) *дива етимология* (дикая етимология“, *etymologia bovina*). Тя се е развила благодарение на гръцкитѣ философи, послѣ на талмудиститѣ и индийскитѣ граматичи и най-сетѣ 3) *научна етимология* (*etymologia grammatica*), която се развива съ появата на сравнителната граматика и може да се раздѣли на *възможна*, *въроятна* и *вѣрна*.

Самата история на етимологичната наука опрѣдѣля въ общи чѣрти, кои отъ поставенитѣ до днесъ етимологии на името „българинъ“ могатъ да се отнесатъ къмъ народната (квасната), къмъ учената (*bovina*) и кои къмъ научната (*grammatica*), за това ние нѣма и да ги класифицираме споредъ тия три категории. Научното изслѣдване се начева съ Тунмана и съ него собствено се почва и третиятъ стадий. Отъ X в. до края на XVIII вѣкъ ние имаме само „диви“ и „народни етимологии“. Обаче ние бихме събркали, ако бихме мислили, че тритѣ степени слѣдватъ *строго* *правилно* една подиръ друга. Тѣ се вѣрстосватъ и до днесъ. „Научната“ етимология върви успоредно съ „дивата“; не сѣ рѣдко дълбокоученитѣ етимологии, които биха правили честь и на срѣдни вѣкъ. Отъ друга страна и народната етимология продължава да вирѣе и едва ли ще прѣстане нѣкога да съществува, защото „човѣкътъ е етимологизирующе животно *кат’ ѣξουχῆν*“ (*man is etymologizing animal*, Palmer). Което е интересно, то е че народната етимология черпи повечето отъ „ученитѣ“ тълкувания.

Ние ще разпрѣдѣлимъ всички поставени до днесъ етимологии на името „българинъ“ по *материя*, въ който случай се получаватъ слѣднитѣ категории:

А. Тълкувания отъ хидро- и топографски имена (рѣки, страни, мѣстности, градове и т. под.).

1. Най-голѣмото число тълкувания изхождатъ отъ името на рѣката *Волга*. Въ туй отношение се съгласяватъ не само тритѣ категории етимологии: народната, учената и научната, но и тритѣ главни теории върху произхода и езика на прабългаритѣ. Сближението на Волга съ българинъ намираме не само у Богухвала, Никифора Григора, Бѣлски, Стрийковски, Пастория, Нарушевича, М. Орбини, въ стари пътописи, въ Синописиса, у Манкиева, Щербатова, Лайбница, Прай, Ранчъ, Паисия, въ по-старата наша литература, въ не малко простолюдни тълкувания, но и у Шлѣцера, Енгела и Карамзина, а така сѣщо и у Венелина, Кръстьевича, и въ по-ново врѣме у Хунфалви (*Bul-gar*, човѣкъ отъ Волга) и Шестакова. (Булга + яръ или Булга + аръ, Волжски брѣгъ или Волжски човѣкъ). При това името на Волга или сѣщо така се тълкува (Волга отъ *о́лога*, Венелинъ; Волга отъ *влага*, Иловайскій, Шестаковъ) или остава необяснено (въ всички други случаи). Споредъ Карамзина (Хербело), сама Волга се казвала нѣкога *Булгаръ*.¹⁾

¹⁾ Ср. и *Latham*, the native races of the russian empire, Lond. 1854 p. 263. Id. *Van den Gheyn*, op. cit. p. 264.